

ERMƏNİ VANDALİZMİ

Azərbaycan torpaqlarına köçürülmüş ermənilər öz mövqelərini möhkəmləndirmək üçün 1905-ci ildən yerli əhaliyə qarşı planlı və kütləvi silahlı basqınlar etmiş, təxribatlar aparmış və hücumlara məruz qoymuşdur. Təkcə 1905-1907-ci illərdə ermənilər onlarla genişmiqyaslı əməliyyat həyata keçirmiş, azərbaycanlılara məxsus yüzlərlə yaşayış məntəqəsini yerlə-yeksan etmiş, minlərlə azərbaycanlını vəhşicəsinə qətlə yetirməklə soyqırımı siyasətini daha da genişləndirmişlər. Bundan sonra qədim yurd-yerlərimiz olan İrəvanda zaman-zaman soydaşlarımız təqiblərə məruz qalmışdır. 1918-1920, 1930-1940, 1948-1952 və 1988-ci illərdə bir milyondan çox azərbaycanlı öz yurd-yuvasından didərgin düşmüşdü.

1918-ci il martın 26-dan aprelin 1-nə kimi Şaumyan, Arakelyanı və Əmiryanın ideya müəllifliyi ilə kütləvi qırğınlar törədilmişdi. Həmin günlərdə Bakı şəhərində, habelə Bakı quberniyasına daxil olan digər şəhər və qəzalarda on minlərlə dinc sakin məhz etnik və dini mənsubiyyətinə görə qətlə yetirilmiş, yaşayış məntəqələri, mədəniyyət abidələri, məscid və qəbiristanlıqlar vəhşicəsinə dağıdılmışdır. Sonrakı dövrlərdə daha da azğınlaşan erməni millətçiləri havadarlarının köməyi ilə qeyri-insani əməllərini davam etdirmiş, Bakı, Şamaxı, Quba qəzalarında, Qarabağ, Zəngəzur, Naxçıvan, Şirvan, Lənkəran, İrəvan və digər bölgələrdə kütləvi qətlər, talanlar və etnik təmizləmələr həyata keçirmişlər.

Sözündən bölgələrdə erməni sovinistləri tərəfindən otuz mindən çox azərbaycanlı qətlə yetirilmiş, on minlərlə insan öz doğma, qədim torpaqlarından qovulmuşdur. Təkcə Bakıda on bir minə yaxın azərbaycanlı xüsusən qəddarlıqla öldürülmüş, onların çoxunun meyitləri tapılmamışdır.

O dövrün tarixçilərinin və şahidlərinin dediklərinə görə, şəhər

yardən və havadan bombardman edilmişdi. Dinc azərbaycanlı əhalini diri-diri su və neft quyularına, dənizə, yanar təndirlərə atırdılar ki, törətdikləri cinayətin izini itirsinlər. Hamilə qadınların qarınları süngü ilə deşilir, körpə uşaqlar divarlara mıxlanır, qadınlar hörüklərlə bir-birinə bağlanaraq küçələrdə çılpaq gəzdirilirdi. Silahlı dəstələr uşaqlara, qocalara və qadınlara rəhm etmirdilər. Adamlardan siyasi mənsubiyyət soruşulmurdu. Öldürmək üçün "türk, müsəlman" olmaq kifayət edirdi. İş o yerə çatmışdı ki, daşnaklar "biz, bolşevik, sosialist bilmərik, müsəlmansan, kifayətdir", - deyərək hətta müsəlman sosialistlərini belə qırdılar...". Şamaxıda 58 kənd dağıdılmış, 7 min nəfər (1653 qadın, 965 uşaq) məhv edilmişdir. Quba ərazisində 122, Qarabağın dağılıq hissəsində 150, Zəngəzurda 115, İrəvan quberniyasında 211, Qars əyalətində 92 kənd yerlə-yeksan edilmişdir.

Mart qırğını haqqında olan mənbələrdə göstərilir ki, ermənilər bir çox qədim binaları, o cümlədən Cümə məscidini, İsmailiyyə binasını top atəsinə tutaraq dağıtmışlar. Uzaqvruran topla Təzəpir məscidi zədələnmişdi.

Bu qanlı faciə zamanı Bakı şəhəri camaatından 400 milyon manatlıq daş-qaş və əmlak müsadirə olunmuşdur. 1918-ci ildə törədilən bu faciə zamanı daşnak-bolşevik birləşmələri Quba qəzasında 162 kəndi dağıtmışlar.

1918-ci ildə Qərbi Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlılar da erməni faşistləri tərəfindən soyqırına məruz qalmışdılar. Belə ki, erməni quldurları "böyük Ermənistan" yaratmaq üçün Qərbi Azərbaycandakı müsəlman əhalini oradan çıxarmağa çalışırdılar. Həmin il aprel ayının sonunda bu ərazidə 199 müsəlman kəndi dağıdıldı.

Bu ağır və olduqca çətin günlərdə Nuru Paşanın, Mürsəl Paşanın rəhbərlik etdiyi türk ordusu xalqımızın imdadına çatdı. Əfsanəvi general-leytenant Nuru Paşanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz İslam Ordusu xalqımızın azadlığı və istiqlaliyyəti uğrunda böyük şücaət və qəhrəmanlıq göstərdi. Bakını erməni faşistlərindən azad edərkən minlərlə türk oğulları qəhrəmanlıqla həlak oldular. Qafqaz İslam Ordusunun verdiyi bu şəhidlər bugünkü gəncliyimiz üçün unudulmazdır.

Azərbaycanlılara qarşı aparılan soyqırımı siyasətinin uzun tarixi olsa da, yalnız ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin respublikaya xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdıxından sonra xalqımıza qarşı törədilmiş soyqırımı barədə həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, həmin cinayətlərə

düzgün siyasi və hüquqi qiymət verilməsi üçün məqsədyönlü işlər aparılmışdır. Azərbaycanlılara qarşı müxtəlif illərdə mütəmadi olaraq törədilmiş soyqırımı cinayətlərinə məhz ilk dəfə ulu öndər Heydər Əliyevin 1998-ci il martın 26-da imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" fərman ilə siyasi qiymət verilib və 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan edilib. O vaxtdan başlayaraq 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü dövlət səviyyəsində soyqırımı qurbanlarının xatirəsini anma tədbirləri keçirilir, dünya ictimaiyyətinin diqqəti bu faciəyə cəlb edilir. Bu kütləvi və amansız qırğın aktı erməni qəsbkarlarının Azərbaycan xalqının varlığını, dövlətçiliyini, dövlət müstəqilliyi uğrunda mücadiləsini, ərazi bütövlüyünü hədəf almış məqsədyönlü irticaçı siyasətinin növbəti qanlı səhifəsi olmaqla, həm də bütün insanlığa qarşı cinayətdir və bəşər tarixində insanlığa qarşı ləkədir.

Ümummillə lider Heydər Əliyevin layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu istiqamətdə ardıcıl fəaliyyət uğurla davam etdirilmişdir. Dövlət başçısı Azərbaycan xalqına və dünya ictimaiyyətinə müraciət

lərində azərbaycanlılara qarşı törədilən faciəni insanlığa qarşı ən qəddar və amansız kütləvi terror hadisələrindən biri kimi qiymətləndirib.

İkili standartlara və ermənipərəst qüvvələrin təzyiqlərinə baxmayaraq, beynəlxalq ictimaiyyət aşkar faktlar qarşısında əsl həqiqəti artıq etiraf etməli olublar. Bu baxımdan, soyqırımı qurbanlarının xatirəsini anma bütün dünyada getdikcə daha geniş xarakter almışdır. Ermənilərin törətdikləri soyqırımdan uzun illər ötməsinə baxmayaraq, bu vəhşiliklər, barbarlıq, soydaşlarımızın başına gətirilən müsibətlər xalqımızın qan yaddaşında əbədi iz buraxmışdır. Bu faciəni xalqımız heç vaxt unutmayacaq...

Bəli, 31 mart azərbaycanlıların soyqırımı bəşəriyyətə, insanlığa qarşı törədilən erməni vandalizmini tam təsdiqləyən eyani dəlillərdir.

Zabıt XƏLİLOV,
"Respublika".